

ZONELE OBSCURE ALE PSIHOLOGIEI

Istorie conspirativa / Psihologie si politica / Meditatie Transcendentala / De la certificatul de incapacitate politica si profesionala la radierea profesiei de psiholog in Romania / Un statut social incert / Iesirea din labirint

Un post de televiziune a difuzat in urma cu cativa ani un interviu cu Gregorian Bivolaru seful gruparii autointitulate MISA sau altfel spus Miscarea de Integrare Spirituala in Absolut. Acest "instructor de yoga" afirma ca discipolii lui se roaga pana la 24 de ore fara intrerupere, el insusi fiind numai un intermediar intre acestia si Dumnezeu. Bivolaru considera ca are sarcina de a-i convinge pe discipoli sa se boteze inca o data cu ajutorul lui, de a-i indruma catre descoperirea binelui si de a-i salva de la tendintele de sinucidere. Daca aceste activitati erau recunoscute cu usurinta de sef, nu acelasi lucru se poate spune despre celelalte activitati de care a fost acuzat ca le solicita discipolilor: consumul de urina, sexul in grup, abandonarea familiei, vanzarea bunurilor din casa pentru a dona bani gruparii, etc. Acuzatiile au fost negate vehement de sef si explicate prin existenta unui complot international si francmasonic la adresa lui. Activitatea acestei grupari si a sefului ei au fost calificate de catre institutiile abilitate ale statului drept un pericol social dar fara sa se ia vreo masura. Intrebarea este de ce s-a ajuns pana aici. La limita, vina poate apartine cetateanilor care nu stiu sa se protejeze singuri de asemenea influente sau societatii care nu ia atitudine fata de pericolele sociale. Dar un posibil raspuns poate fi dat de situatia interna neclara a domeniului psihologic care favorizeaza aparitia pescuitorilor in ape tulburi.

Psihologie si politica

Legaturile subterane dintre psihologie si politica nu au fost recunoscute oficial la noi. In schimb, rusii au recunoscut utilizarea masiva a psihologiei de catre K.G.B. Intr-o emisiune realizata de francezi si difuzata de TV5 prin anii `90, psihiatrul-sef al K.G.B. a facut demonstratii sinistre asupra modulului in care poate fi controlat comportamentul uman si a recunoscut in mod cinic ca cercetatorii rusi nu au fost stanjeniti in activitatea pe care au desfasurat-o de considerente deontologice sau morale ca omologii lor occidentali. Aceasta emisiune nu a fost nici difuzata si nici comentata la noi. Dar trecerea sub tacere a unei probleme nu anuleaza existenta ei. Situatiile actuale ale psihologiei romanesti isi are radacinile in trecut. In masura in care la noi a existat psihologie inainte de 1990, aceasta nu a putut fi desprinsa de politica fiind nu o data utilizata ca un mijloc de control social (tendinta de a examina psihologic si periodic intregi categorii dar numai de la baza ierarhiei sociale, etc). Cert este ca

din momentul aparitiei ca disciplina si pana in momentul disparitiei ei din spatiul social, psihologia, ca toate stiintele sociale de altfel a fost intr-o continua "reorganizare" care nu era altceva decat un mijloc de aducere la ordin sau tacere. Momentul cel mai important al reorganizarii este anul 1978 cand in locul disciplinelor independente consacrate (psihologie, pedagogie, sociologie,etc.) este infiintata o singura facultate de stiinte sociale care pe langa toate aceste discipline includea si istoria. A urmat gestul celor trei studenti de la facultatea de filozofie din Bucuresti care in semn de protest si-au predat public carnetele U.T.C. In conformitate cu dispozitiile primite pe linie de partid, studentii au fost declarati schizofrenici si exmatriculati cu toate consecintele de rigoare. Dar momentul desfiintarii psihologiei inca nu sosise cu adevarat.

Psihologie cu mantre, flori, banane si portocale

Cauza reala pentru care pentru care psihologia a fost desfiintata rezida in teoria conspiratiei universale atat de draga comunistilor. Intr-un sistem politic bazat pe secret, control social, ura si suspiciune, o disciplina care poate investiga investiga "ceea ce nu se vede" si poate arata "ceea este ascuns" era considerata prin definitie o disciplina subversiva. Dar picatura care a umplut paharul se pare ca a venit din exterior. In Romania s-a aflat ca niste psihologi francezi i-ar fi facut lui Ceausescu un portret psihologic dupa discursuri, gesturi, etc. portret care includea si un posibil diagnostic. Din acest moment soarta psihologiei a fost pecetluita. Mai ramanea sa fie gasita si modalitatea de a o duce la indeplinire in asa fel incat sa existe o justificare a acestei masuri in ochii populatiei. Drept pretext a fost folosita meditatiea transcendentala, o tehnica de relaxare de sorginte orientala. Aceasta tehnica a fost adusa in tara de catre inginerul Nicolae Stoian, cetatean francez de origine romana. Ea era deja practicata oficial, de cativa ani, in unele medii intelectuale autohtone. Lovitura de gratie pregatita de regim a fost decretarea meditatiei transcendente drept secta, practicarea ei fiind considerata drept activitate subversiva care atenta la siguranta statala. Din acest moment se poate spune ca vanatoarea de vrajitoare a inceput cu adevarat.

Certificatul de incapacitate politica si profesionala

Este interesant de remarcat faptul ca regimul a reprimat ulterior ceea ce mai intai a validat si acesta este un prim argument care pledeaza pentru ipoteza unei actiuni premeditate mai exact a unei curse in care au fost atrasi intelectualii. Desi meditatiea transcendentala a fost practicata in multe cercuri, in cazul Institutului de Psihologie situatia a fost una speciala. Aici au participat un numar mare de personalitati din diverse domenii inclusiv doi viitori ministrii in primul guvern postdecembrist (Andrei Plesu si Mihai Golu). In plus, dr.Vladimir

Gheorghiu organizatorul actiunii si asistenta lui, asist.univ. Irina Holdevici, erau specialisti reputati in domeniul sugestiei si hipnozei. Dar si in aceste conditii diversiunea a constat tot in furnizarea unei tinte false. Atentia intelectualilor a fost concentrata pe tehnica meditatiei transcendente prin care sperau sa reziste terorii psihologice a regimului fara sa banuiasca cineva ce li se pregateste in realitate sub acest cadou otravit. De aici incolo apar suspiciunile. Daca intre psihologie si tehnica meditatiei transcendente exista o anumita legatura, intre psihologie, flori, banane si portocale nu exista si acesta este al doilea argument care pledeaza pentru premeditare. In momentul cand unor personalitati si intelectuali de valoare li s-a cerut sa aduca flori, banane si portocale, sa plateasca o taxa, sa se descalte si sa stea in genunchi pentru a primi fiecare de la Nicolae Stoian, in mod confidential, mantra lui secreta pe care "nu avea voie sa o divulge nimanui" (aceasta formulare era foarte draga Securitatii), teoretic ar fi existat suficiente elemente care sa atraga atentia celor vizati. Dar in realitate aveam de-a face cu intelectuali "sovaielnici", neinitiati in subteranele diversiunii si dezinformarii, care se credeau in siguranta. Ceea ce a urmat, se stie. Cu foarte mici exceptii (dr.Vladimir Gheorghiu a obtinut aprobarea de a emigra in Germania !) indiferent de statut si pregatire profesionala, participantii au fost exclusi din activitatile lor si trimisi sa lucreze ca muncitori necalificati ceea ce echivala practic cu atribuirea unor certificate de incapacitate politica si profesionala. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. Desi nu recunostea lumea din cartea lui Georges Orwell (1984), regimul s-a comportat dupa regulile ei: psihologia a fost radiata din nomenclatorul profesiilor.

Consecintele pe termen lung

Asasinatul administrativ al acestei profesii a condus la dezagregarea aproape completa a domeniului. Daca in alte cazuri represiunea a unit constiintele, in cazul psihologiei a fost exact invers. Chiar daca in 1990 profesiunea de psiholog a reaparut in nomenclator, psihologia si psihologii nu au reusit sa-si rezolve propriile probleme. Interfata cu spatiul social a fost neglijata si aceasta atitudine a avut consecinte asupra intregului domeniu. In acelasi an a avut loc prima intalnire a tuturor psihologilor din tara, intalnire la care presa nu a fost invitata si la care a fost huiduit cel care ulterior va deveni academician. Dar problemele domeniului vor bate in continuare pasul pe loc . Nu a rezultat clar daca ramanea valabila Asociatia Psihologilor din Romania existenta inainte de 1989, daca aceasta se va transforma in altceva sau daca va apare una absolut noua. Prin propunerea ca psihologii sa se organizeze in asociatii zonale sau la nivelul fiecarui judet s-a adoptat practic principiul autocefaliei. In perioada care a urmat presa a publicat o stire care a trecut atunci neobservata dar care are semnificatia ei. Initiativa de a infiinta o noua facultate de psihologie pe langa cele din Bucuresti, Cluj si Iasi nu a apartinut, dupa cum ne-am fi asteptat, mediului

universitar traditional sau societatii civile ci S.R.I.-ului care a infiintat o asemenea institutie la Bacau.

In 1994 are loc Conferinta Nationala de Psihologie care din nou nu si-a propus sau nu a reusit sa se ocupe de problemele "administrative" si in acest mod dificultatile deja existente sau accentuat. Daca in alte domenii existã organizatii profesionale, statut profesional si un minimum de reglementari, in psihologie situatia este diferita. Nu se stie cati psihologi mai exista (se estimeaza numarul lor la aproximativ 10.000), nu exista un statut clar al psihologului in societate si nici reglementari care sa confere acestui corp profesional drepturi respectiv obligatii deontologice. Catre sfarsitul anilor `90 au aparut primele asociatii de psihologie care acopera unele sectoare ale domeniului (psihoterapie, hipnoza, psihologie transpersonala, etc.) dar abia in 2003-2004 Asociatia Psihologilor din Romania a fost reactivata prin reinscrierea /reconfirmarea a aproximativ 2200 de psihologi.

Aceste structuri organizatorice reprezinta un mare pas inainte dar au un defect natural. Nu pot rezolva probleme pentru care nu au fost create. Daca la aceasta situatie interna a domeniului adaugam si clasica birocratie de stat, avem explicatia faptului ca desi cererea sociala si individuala de servicii psihologice este masiva, oferta psihologica este insuficienta si neadaptata la transformarile sociale rapide pe care le aduce o tranzitie accelerata.

In realitate, nu exista un suport administrativ si social nici pentru practica privata nici pentru practica de stat si acest lucru se vede cel mai bine in randul absolventilor acestei facultati. Daca un asemenea absolvent cu diploma si inscris in asociatia de profil doreste sa afle cum isi poate practica profesia in domeniul privat sau de stat va trebui sa gaseasca raspunsul la 2 intrebari fara raspuns de cel putin 15 ani: cum poate obtine un set minim de manuale, teste, grile si etaloane ca sa-si poata incepe munca si care sunt conditiile pe care trebuie sa le indeplineasca ca sa poata avea dreptul ...de a o incepe.

Probleme sunt la fel de complicate daca sunt privite si din perspectiva beneficiarilor serviciilor psihologice. Prin consens si din exterior se considera ca un examen psihologic pentru scoala de soferi de exemplu este benefic pentru toata lumea dar nimeni nu si-a pus intrebarea de ce subiectul care plateste examenul si sta 1-2 ore in sala nu primeste nici un fel de feed-back cand este vorba chiar de profilul psihologic al propriei lui persoane (sintagma "apt" nu inseamna pentru cel in cauza decat faptul ca nu este considerat nebun). Lucrurile stau la fel sau chiar mai rau in alte domenii deoarece asa cum nu sunt delimitate clar drepturile si obligatiile psihologului nu sunt delimitate clar nici drepturile si obligatiile subiectului.

Pe de alta parte, tranzitia a adus indivizii, grupurile, organizatiile si societatea in situatii atipice care nu au fost prevazute in cazuistica psihologiei clasice fie ea si occidentala. Probabil din aceste motive initiativa reglementarii activitatii psihologice a fost preluata de instante straine domeniului. In urma cu cativa ani doi senatori P.S.D. interesati brusc de psihologie au initiat un proiect referitor la

domeniul in cauza, proiect pe care l-au denumit liberal. Dar in acest mod ne intoarcem de unde am plecat.

Ambiguitati si incertitudini

Istoria psihologiei este una conspirativa. Nu se cunoaste aproape nimic despre numarul si activitatea psihologilor care au lucrat in Securitate si nici despre eventuala disidenta a altora. Traumele sociale si psihologice produse de activitatea Securitatii, experimentul Pitesti, revolutia, mineriadele, studiul mentalitatilor, sugestibilitatea grupurilor si fenomenele de masa in general, controlul social, manipularea si dezinformarea nu au fost considerate subiecte demne de atenta psihologiei. Reprezentantii marcanti ai domeniului nu au iesit din turnul lor de filde, nu s-au manifestat in viata sociala si nu au avut lideri de opinie. Psihologia si psihologii nu s-au pronuntat asupra evenimentelor dramatice din spatiul social si nu au luat atitudine nici atunci cand au fost distruse vietii, destine si constiinte. Mai mult decat atat. Presa a consemnat o relatere sinistra din timpul revolutiei care nu a fost infirmata ulterior. Unul dintre indivizii arestati prin hrubele C.C.-ului de unde s-a tras in oamenii neinarmati de pe strada avea urme de praf de pusca pe maini si conform relatarii era absolvent de psihologie. Bineinteles, acesta este un caz punctual si marginal dar relaterea a ramas undeva in inconstientul colectiv. La alt nivel, lucrurile sunt si mai interesante. Inainte de mineriada din iunie `90 , studentilor de la facultatea de psihologie din Bucuresti li s-a recomandat de la inaltimea amfiteatrului: "Nu va bagati !". Si nu s-au bagat. In concluzie, dupa 15 ani de tranzitie se afirma ca psihologii se comporta dupa codul deontologic al psihologilor americani dar se recunoste cinstit ca inca se mai lucreaza la codul deontologic al psihologilor romani. Cum psihologii nu stiu inca dupa ce reguli trebuie sa-si exercite profesia, este putin probabil sa-si poate defini si atinge obiectivele dar este si mai putin probabil sa li se acorde credit.

In loc de concluzii

In Occident interventia psihologica este focalizata in principal pe individ si este motivata prin faptul ca in acest mod se trateaza si cauza si efectul pentru ca la ei statul, societatea, institutiile, legile, normele, regulile, cutumele, drepturile cetatenilor, responsabilitatea individuala si viata sociala functioneaza exasperant de normal. La noi situatia este diferita. Dupa decenii de suspiciune generalizata, restabilirea increderii sociale nu este o intreprindere usoara. Interventia psihologica poate fi centrata pe individ dar va actiona in unele cazuri numai asupra efectelor deoarece cauzele problemelor individului isi au originea de multe ori in problemele societatii noastre (multe din cazurile tratate in spitalele

de psihiatrie sunt de fapt cazuri sociale). De aceea, psihologia nu-si poate onora obligatiile, prestatia psihologica nu se ridica la inaltimea asteptarilor societatii si in locul ramas gol apar surrogate. Imaginea marelui public despre psihologie se rezuma la aspectele marginale prezentate in ziare (selectia concurentilor pentru Big-Brother, problemele sentimentale ale adolescentilor, doamnelor si domnisoarelor si noua revolutie sexuala) sau in emisiunile posturilor de televiziune (hipnoza ostentativa in direct, etc.) si la cliseul conform caruia psihologii au aceeasi ocupatie ca si psihiatrii dar cu un nume schimbat. Psihologia este astfel estompata de parapsihologie (parapsihologii, astrologii, zodiile si sexul au invadat ecranele tv), psihologia normalitatii de psihopatologie iar psihologul va deveni o instanta de care stii cand te apropii dar nu stii cand vei scapa. In conformitate cu aceasta imagine, oamenii care se simt normali dar doresc in mod imperios sa vorbeasca despre propriile probleme vor evita in mod natural sa mearga la psiholog si cu atat mai mult la un psihiatru.

Aceasta stare de lucruri ascunde de fapt o dezertare de la obligatiile sociale ale disciplinei, domeniului si practicantilor. Cu alte cuvinte, daca oamenii nu sunt in stare sa-si rezolve singuri problemele, nu le ramane altceva de facut decat sa aleaga intre a merge la un parapsiholog, astrolog, preot, la o ghicitoare sau, dupa cum s-a constatat, la un Bivolaru. S-a creat un cerc vicios. Cererea sociala de servicii psihologice exista, psihologii nu beneficiaza de un suport social si administrativ necesar pentru a-si indeplini profesia iar potentialii beneficiari ai serviciilor psihologice se adreseaza non-psihologilor. Si cum exista nenumarate exemple in istoria noastra recenta care demonstreaza ca interventia intr-un domeniu a altor instante decat cele profesionale in loc sa rezolve vechile probleme a generat intotdeauna noi probleme, este de presupus ca initiativa ruperii acestui cerc vicios va veni de la reprezentantii noii generatii de psihologi. Cu toate ca si ei traiesc in aceeasi lume o percep cu totul altfel si ramane speranta ca in acest mod ar putea gasi iesirea din labirint.

Sergiu SIMION

Publicat in :

TIMPUL , Iasi, 9 septembrie 2005

www.timpul.ro/index.php?loc=Arhiva&year=2005&month=9

AGERO – Stuttgart (Germania)

<http://www.agero-stuttgart.de/REVISTA->

[AGERO/CULTURA/Zonele%20obscure%20ale%20psihologiei%20de%20SS.htm](http://www.agero-stuttgart.de/REVISTA-AGERO/CULTURA/Zonele%20obscure%20ale%20psihologiei%20de%20SS.htm)

Blogul autorului

<http://sergiusimion.blogspot.com/2007/04/zonele-obscure-ale-psihologiei.html>

Forumul Psihologia Online

http://www.psihologiaonline.ro/forum/index.php?option=com_fireboard&Itemid=26&func=view&id=42&catid=23